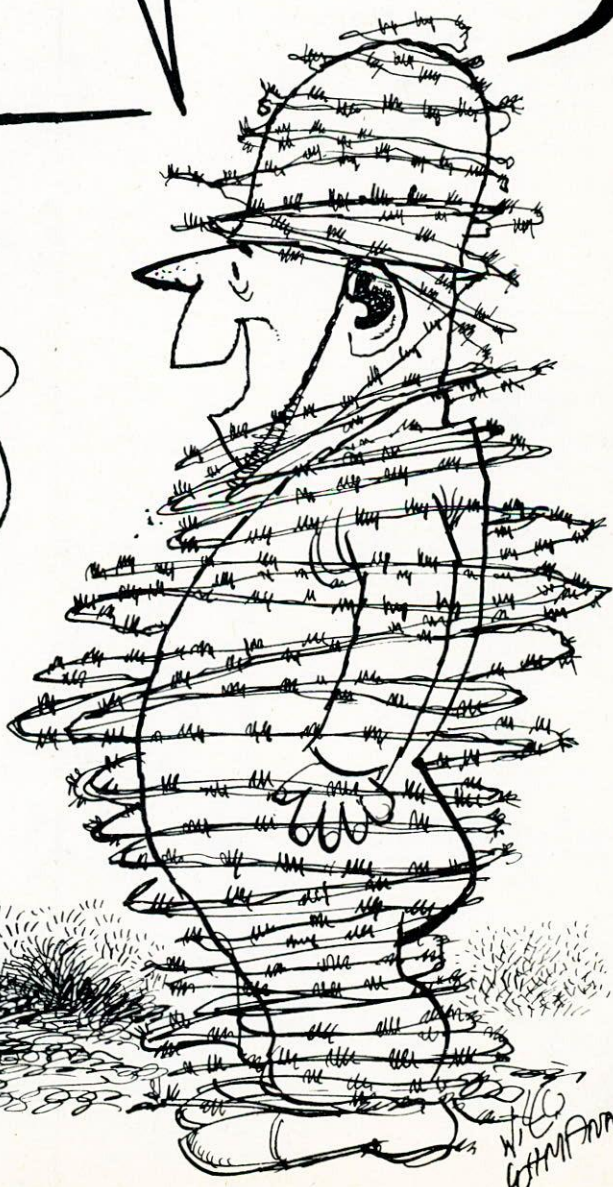

EGGO

MAANDBLAD VAN DE
HUMANISTISCHE
GEESTELIJKE
VERZORGING VOOR
MILITAIREN
MEI 1978

EEN ANDER VEILIGHEIDSBELEID

VERDEDIGING
IS GENOEG!

WILCO
GAMMANN

**MAANDBLAD VAN DE
HUMANISTISCHE GEESTELIJKE
VERZORGING VOOR MILITAIREN.**

**nr. 5 – mei 1978
17e jaargang**

Abonnementsprijs f 6,- per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische
Geestelijke Verzorging te Driebergen.
Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Redactie:

Joos Sinke (voorzitter),
Frank Spoelstra (sekr./eindred.),
Rob Buitenweg, Wim Heij,
Hans Schonk, Arjen Struijk.

Adres red. en admin.:

Bureau hoofdraadsman
Coornherthuis, Hoofdstraat 84,
Driebergen. Tel. 03438-2878

Vaste medewerkers:

Seine van de Belt, Karel Bloema,
Sietse van der Hoek, Bert van de
Kamp, Jan Kooijman, Willy Lohmann,
Leo van Opzeeland, Rien Robijns, Jan
Stoof, Bert Vuijsje, Frans Wermer,
Hans van Wissen, Dick Zaal.

Vormgeving/Realisatie:

Peter van Sloten/Frank Spoelstra

Druk:

Brouwer Offset b.v. Delft

Inhoud

14 mei 1940	2
Welzijn en krijgsmacht	3
Harry van Kruiningen	4/5
Peter van Straaten	6
Verdediging is genoeg	7
Close encounters . . .	8/9
MEMO: naar kleinschaligheid	10/11
Over sportjournalistiek	12/13
Het Coornherthuis en een filippijns kind	14
FNV spreekt Humanisten	15
Kerken erkennen Humanisten	15

EGO: blikopener

14 mei 1940

Zodra de wind zijn spel opdrong aan verse
vlammen die vensters bij Katshoek besprongen,
vitrage zengden en verteerden, werd ik
bij de hand genomen en begonnen wij te lopen –
eerst nog bedaard als op een wandelzondag,
maar weldra zonderling nerveus, ons doorwringend
tussen de massa, die uitstromend aan alle kanten
ons eerder al was voorgegaan, een ijlings
kronkelende slang van zwijgende en pratende,
roepende en tierende, vloekende en huilende,
allen diep bevreesde mensen, zich loswhekend
uit nauwe straten van de oude binnenstad,
wegvluchtend voor de razernij die uit de lucht
kwam vallen.

Langs de Rotte naar het noorden en later
afbuigend naar links – in onze oren nog
het horen van de reuzenvogels bij hun belaging
van de hemel en het dreunen van verschrikking –
durfden we niet eerder rusten dan in de buurt
van Bergschenhoek, bij de boerderij waar auto's
stampvol kwamen voorgereden, voorzien van
voedsel, dekens, kleding, in grove greep
bijeengegaard uit de winkels in de stad.

Terwijl mijn moeder een plaatsje zocht
tussen gevluchte mensen, in nooddwang bij elkaar
geklont temidden van de schelven hooi, hun blik
terug vol bange vragen naar de terechtgestelde
stad, waarboven vuile wolken rook het laatste
blauw hadden verjaagd, stond mijn vader saam
met mij zwijgend tussen and're mannen, roerloos
starend naar kolonnes onbeminde militairen,
die op hun mars naar Rotterdam met duizenden
de weg bezaaiden.

Maar pas bij 't zien van de soldaten
– in zwart gehuld en op hun petten een doodskop
als een sierprodukt – die pralerig aan kop
marcheerden was voor mij, vier dagen later,
de oorlog wèrkelijk begonnen.

Herman Romer

Uit de bundel: Een dwaze dag in Rotterdam,
uitg. Piccolo, Rotterdam 1977.

Welzijn en krijgsmacht:

de g.v. een zorg?

Vorig jaar is een studie verschenen waarin de verhouding tussen welzijn en krijgsmacht (het boek heet dan ook: Welzijn en krijgsmacht) aan de orde wordt gesteld. De beide redacteuren, H. J. H. Brentjens en Ch. F. Turpijn, hebben behalve hun eigen artikelen, een aantal bijdragen gebundeld van militairen zowel als van terzake kundige burgers.

De 23 hoofdstukken zijn gerangschikt naar drie hoofdthema's (tevens delen van het boek):

- I De krijgsmacht in de samenleving
- II De mens in de krijgsmacht
- III Beïnvloeding van de welzijnssituatie

Het boek is de moeite van het bestuderen waard en zou een uitvoerige bespreking verdienen. Hier wil ik volstaan met enkele opmerkingen.

Publikatie goede zaak

Vanuit mijn functie als g.v.-er ben ik blij dat dit boek op de markt is gekomen. En wel om dat het een goed ding is, dat zo nadrukkelijk over de verhouding welzijn en krijgsmacht wordt geschreven. Moeten we daaruit de konklusie trekken dat het denken over de menselijke faktor en over welzijnsbevordering binnen de krijgsmacht zelf nieuwe impulsen en mogelijkheden heeft gekregen? Ik durf die konklusie aan en voeg er nog wat aan toe: dat veranderingen binnen de krijgsmacht op materieel en sociaal vlak (zie daartoe de bijdrage van Kok: Kritische bewegingen), nu kennelijk ook gevolgd worden door pogingen om op psychisch en geestelijk vlak in te werken op de kwaliteit van het bestaan binnen de krijgsmacht. Toch is bij zo'n toevoeging grote voorzichtigheid geboden, want de zaken liggen ingewikkelder dan op het eerste gezicht lijkt. Juist vanuit de invalshoek van de g.v. is het daarom goed om enerzijds een dergelijke studie zeer ernstig te nemen, maar tegelijkertijd de vraag te stellen wat de werkelijke waarde ervan is. Naar mijn mening liggen er voor de g.v. in de studie enkele aanknopingspunten voor verdere aandacht en bezinning.

Fundamentele spanning weggepoetst

De g.v. zal van dit boek kennis moeten nemen om na te gaan op welke manier een aantal wezenlijke spanningen worden beschreven: de spanning tussen geweldsinstituut en samenleving, tussen welzijnsdenken en geweldsdenken, tussen wezenlijke behoeften van mensen en de druk van een totaalorganisatie.

Mijn mening is dat die spanningen onvoldoende zijn uitgewerkt. Voor mij blijft met name de schoen wringen waar al te lichtvaardig wordt vastgesteld, zoals Koene dat in het Voorwoord doet, dat welzijn en krijgsmacht "... in een democratische gemeenschap op natuurlijke wijze samengaan."

Als op zo'n manier de fundamentele spanning wordt weggepoetst, dan moet men vrezen dat al in de eerste regels een grondfout is gemaakt. Hoewel ik in dat verband alle respect heb voor de bijdragen van Plattel (Een wijsgerige beschouwing over agressie en geweld) en Brentjens (Aandacht voor welzijn: Welzijnsterreinen in de krijgsmacht) bieden zij onvoldoende tegenwicht voor wat in het Voorwoord te berde wordt gebracht. Hier ligt derhalve een onvoldoende bewerkt terrein waar de g.v. op in zou kunnen springen. Juist vanuit haar geloofs- of levensbeschouwelijke achtergrond zal zij in dit vraagstuk fundamenteeler moeten doordringen dan wetenschap en militaire professie aankunnen.

Humanisering in praktijk brengen

Hoewel de grondvraag van de verhouding welzijn-krijgsmacht in het boek onvoldoende fundamenteel is aangepakt, mag de g.v. niet voorbijgaan aan het feit dat in de theorie zowel als in de praktijk van alledag (het beste voorbeeld daarvan is het artikel van Bleijs: Een multidisciplinair antwoord op disfunctioneren) processen van humanisering meer aandacht krijgen. Ook al overheerst in het boek het „denken over” nog op het „praktische toepassen”, toch dient de g.v. zich vanuit haar solidariteit met de mens binnen de krijgsmacht, de vraag te stellen hoe en onder welke kondities zij hierbij aansluiting kan zoeken. Ik denk aan

twee mogelijkheden.

Zij zal in de eerste plaats moeten nagaan in welke mate denkbare beelden over humanisering ook werkelijk kunnen worden toegepast. Binnen een bureaucratische massa-organisatie, die ook nog sterk gebonden is aan het politieke klimaat van het moment, blijken om de haverklap stoornissen in de voortgang en afwerking van ideeën en plannen voor te komen. Voor zover dit de belangen van mensen kan schaden zal de g.v., vanuit haar eigen achtergrond en deskundigheid, die blokkades moeten helpen opsporen en waar mogelijk opruimen.

Maar er is meer mogelijk. Voor zover al pogingen tot humanisering plaats vinden, zal de g.v. daarbij ingangen moeten zoeken. Met haar eigen inbreng en vanuit haar eigen kondities. Daarbij mag niet de moreelsofficier in ere worden hersteld, maar kan wel de g.v.-er aantreden die zich bewust is van het welzijn (of het gebrek daaraan) van mensen die gesteld zijn of zichzelf geplaagd hebben in een ethisch-paradoxe situatie, met alle problemen van dien.

Dit vraagt van de g.v.-er niet alleen een waakzaam bewustzijn ten aanzien van wat hij doet, maar tevens het vermogen om met andere disciplines, soms met vallen en opstaan, te helpen zoeken naar die structuren, psychische en geestelijke mogelijkheden, waarin het belang van de man/vrouw het beste gediend is. Daarbij wetend dat dit zoeken plaats vindt binnen de smalle marges van een instituut, dat iedere dag tot geweldshantering geroepen kan worden.

Geestelijke verzorging onderschat

De g.v. zou zich moeten afvragen – zo is mijn laatste opmerking – hoe het komt, dat haar plaats binnen dit boek beperkt is gebleven tot nog geen twee pagina's. Vooral de wijze waarop Turpijn de functie van de g.v. schetst (blz. 18/19), heeft veel weg van een karikatuur. Ook al komt daarin de humanistische g.v. niet voor (onbekend maakt onbemind?), de beeldvorming die de g.v. daarin krijgt toegemeten heeft met de veelvormige werkelijkheid van haar (humanistische) opdracht en bestaanswijze weinig van doen!

Joos Sinke

Harry van Kruiningen, boeiend graficus

Hij woont in een mooie ruime flat in Amsterdam-Noord met een prachtig uitzicht over een groot gedeelte van de hoofdstad. Een vriendelijke man met twinkelende ogen, Harry van Kruiningen, één van onze grootste na-oorlogse grafici. Hoogstens zestig jaar, denk je bij binnenkomst. Vergeet het maar! Harry van Kruiningen werd in 1906 in het Zeeuwse Hansweert geboren.

Vader was een Zeeuw en werkte bij de douane, moeder kwam uit Friesland.

Sinds 1912 woont hij in Amsterdam. Zijn opleiding ontving hij aan het Instituut voor

Kunstnijverheids-Onderwijs in Amsterdam en naderhand aan het destijds bekende tekeninstituut Piersma. Aanvankelijk is Van Kruiningen als kunstschilder begonnen. Kort geleden zag ik op een tentoonstelling een aantal werkstukken uit deze periode. Zo herinner ik me o.a. een paar boeiende zelfportretten, een landschap met korenschoven, enkele stillevens en een aquarium met salamanders. Hij ontwikkelde zich in de loop der jaren tot etser, lithograaf, leraar en schrijver en tot op de dag van vandaag is hij nog altijd zeer actief.

Bijzonder enthousiast spreekt Van Kruiningen over zijn werk en het is heerlijk om naar hem te luisteren. Hij is een erudiet man, zijn onderwerpen boeien hem in hoge mate en hij brengt zijn bewonderaars graag in een wereld van fantasie en spanning.

Recent werk en plannen

Die wereld van fantasie en spanning komt vooral tot uiting in de jongste passie van Van Kruiningen, die geïnspireerd wordt door een hypothese over het ontstaan van het leven op aarde, zo'n 2½ miljard jaar geleden. Daar wilde Van Kruiningen meer van weten, las boeken en tijdschriften en sprak met wetenschapsmensen. Aan de tekentafel gaf hij zijn fantasie vorm en verblijdde niet alleen de liefhebbers van grafiek, maar ook tal van wetenschapsmensen. Deze laatsten vonden zijn etsen een bijzonder geslaagde poging om in beeldende taal uit te drukken hoe

de wetenschap meent dat bepaalde processen hebben plaats gevonden.

Kort geleden verscheen een uitgave met 24 etsen onder de titel *Het ontstaan van het leven* met een inleiding van Dr. D. Hillenius. Maar Van Kruiningen is nu al weer volop bezig met het verdere verloop van dit proces, dat tenslotte bij de mens moet eindigen.

Jonathan Swift's *Gulliver's Reizen*, in onze tijd veelal vervormd tot kinderboek, bespot de ijdelheid en onwaarschijnlijkheid der staatkunde in de 18e eeuw. Het wordt in het algemeen uitgegeven zonder de hoofdstukken, waarin paarden hun kritiek op de mensenmaatschappij uiten. Juist bij deze hoofdstukken wil Van Kruiningen, altijd

boordevol met plannen, nu etsen maken.

Boeken

Jaren geleden werd het idee geboren om bibliotheek boeken te maken met eigen litho's en etsen al een persoonlijk commentaar op de zeker niet alledaagse teksten. Van Kruiningen koos gedeelten uit de grote literatuur en zo ontstonden o.a. etsen bij uitspraken van Spinoza, etsen bij de Minnebrieven van Multatuli, etsen bij Metamorfosen van Ovidius en nog veel meer waardevolle uitgaven. Het boeken maken zat Van Kruiningen toch al in het bloed, want vlak na de oorlog schreef en illustreerde hij enkele kinderboeken, waarvan hij ons *De tovertuin van Eekje Hoorn* liet zien. Zelf heb ik in mijn bezit Immeke, de wonderlijke avonturen van een honingbij, dat niet alleen voor kinderen maar ook voor ouderen aanbevolen werd. Muren van het bekende Cartesius-Lyceum in Amsterdam werden door Van Kruiningen voorzien van mozaïeken.

Deltawerken

In 1953 kreeg Van Kruiningen van de overheid de opdracht om met

handel in negerslaven en er was een willekeur tegen prostitutie in kerken en op kerkhoven.

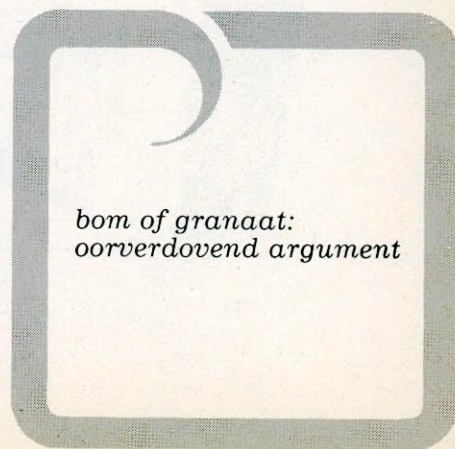
De zwarte tampon

Met medewerking van vele kunstenaars en kunstinstellingen heeft de grafikus Harry van Kruiningen, bijgestaan door de cineast Ulkoja een ruim een uur durende film gemaakt over de geschiedenis en de techniek van de grafische kunst onder de titel *De Zwarte tampon*. De hoogdruk wordt in het eerste gedeelte in beeld gebracht. We zien houtsneden van Dürer, Lucas van Leyden, Breughel en vele anderen. Het tweede gedeelte behandelt de gravure, de droge naald, de ets en de mezzotint (half-toon). Tot slot wordt in de film aandacht gevraagd voor de litho. De nadruk valt in dit gedeelte op Goya en op de grootmeester der lithografie Honoré Daumier, twee kunstenaars voor wie we eerder al in *EGO* aandacht vroegen. Door de vele afwisselende beelden van oude en moderne kunstwerken, van kunstenaars aan het werk en van het gebruik der diverse gereedschappen en materialen wordt een boeiend en instructief beeld gegeven van de briljante staalkaart van de fascinerende wereld der grafische kunst.

Humanistische gevoelswereld

Al pratende met Van Kruiningen komen zijn activiteiten als een snel stromende rivier op je af. Altijd bezig, altijd weer nieuwe ideeën. Een man met een positieve levensinstelling, die in een sterke humanistische gevoelswereld verankerd is. In vele wereldsteden was zijn werk op exposities te zien. Ook in ons eigen land is Van Kruiningen steeds bezig met de voorbereiding van tentoonstellingen. Het zien van zijn litho's en etsen is een verrukkelijke bezigheid, ook al omdat deze meestal zijn geestelijke en maatschappelijke instelling aksentueren.

Jan Kooijman

bom of granaat:
oorverdovend argument

▲ Jan Klaassen en Catrijn Pieters door de kerkeraad ter verantwoording geroepen wegens wangedrag;

‘Theologen, een grappig woord, mensen die wat van god weten.’ Uit: 24 etsen bij de Minnebrieven van Multatuli.

nog twee collega's de gevolgen van de watersnood in beeld te brengen. Met een politiebootje is hij toen het rampgebied ingetrokken om de verschikkingen van die dagen vast te leggen. Toen naderhand de Deltawerken op gang kwamen heeft hij nog vele malen Zeeland bezocht om te noteren op welke wijze het karwei werd geklaard. In Hellevoetsluis ziet hij zinkstukwerkers als silhouetten in een nevelige koude, ja huiveringwekkende omgeving bezig met twijgen, takken en ander materiaal om de zinkstukken een vaste bodem te geven. In een onuitputtelijke rijkdom van zwarten en grijzen brengt Van Kruiningen deze zware arbeid in beeld.

Leven en willekeur

Rond het 700-jarig bestaan van Amsterdam vervaardigde Harry van

Kruiningen een 33-tal etsen, geïnspireerd op middeleeuwse willekeuren, rechterlijke uitspraken en andere historische documenten, opgevest uit de archieven van Amsterdam. Het beeld dat uit deze prenten oprijst vertoont veel grijs, veel zwart en weinig wit. Weinig geluk kan genoteerd worden, Van Kruiningen richt zijn aandacht op ellende, de willekeur van het noodlot, de hardheid en de armoede. Een uitgebreide toelichting vergezelt elke ets. Denk niet dat bijv. Jan Klaassen en Katrijn denkbeeldige figuren zijn. Jan woonde in de Anjelierstraat en Katrijn in de Amsterdamse Tuinstraat. Ze trouwden in 1686 en in de protocollen van de kerkeraad blijkt, dat het echtpaar in 1706 ter verantwoording werd geroepen in verband met huiselijke twisten. Tijdens de kermis was er een dag, dat de gekken in het z.g. Dolhuis bekeken konden worden. In de middeleeuwen moesten zij die aan de pest geleden hadden, als ze op straat liepen gedurende zes weken een „witte roede” bij zich hebben. Amsterdam kende een bloeiende

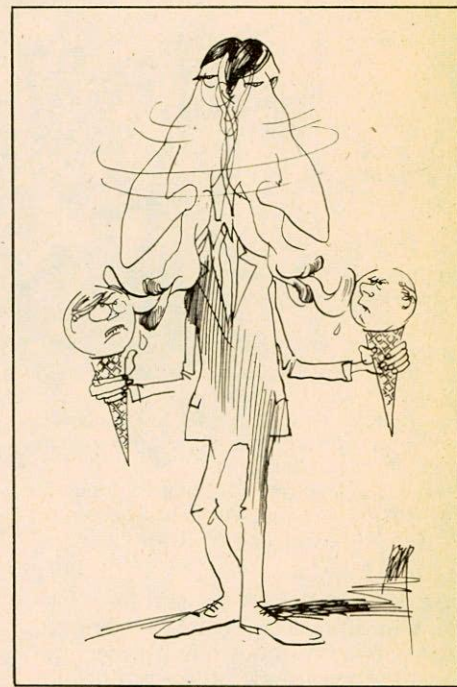
Politieke prenten van Peter van Straaten

Er is weer een nieuw boek uit van Peter van Straaten. Onder de titel „Van Agt en de dingen die voorbij gaan” bundelde de uitgeverij Van Gennep bijna 60 tekeningen (voor het grootste deel eerder verschenen in het weekblad Vrij Nederland). Ruim 10 jaar geleden startte Peter in het Parool de, inmiddels zeer bekende, strip „Vader en Zoon”. Een stripverhaal dat het generatieconflict in levendige schetsjes relativeert. De reaktionaire vader en zijn studerende, linkse zoon Hans kisten dagelijks over de

dingen van het moment: de verkiezingen, voetballen, de politiek, de meiden van tegenwoordig enz. (In de afgelopen jaren verschenen er 7 bundels „Vader en Zoon” waardoor deze strip, ook buiten de lezerskring van het Parool, grote bekendheid heeft gekregen). Heel ander werk is de wekelijkse politieke tekening voor Vrij Nederland, waaraan hij sedert september 1969 vast verbonden is. Deze prenten hekelen vooral de binnenlandse politiek. Op een vraag of een politieke

tekenaar objectief moet zijn antwoordde Peter van Straaten (Algemeen Dagblad van 23-07-1977):

„Ben je gek. . . Ik heb nergens zo'n hekel aan als. . . Ik spaar Den Uyl soms in mijn prenten. Behandel Den Uyl met zachtheid zeg ik altijd maar. Ja, als hij het erg bont zou maken, ach dan wordt het wat anders. Maar zo bont maakt hij het immers niet. Die Den Uyl hoeft helemaal niet op z'n donder te hebben. Die man moet maar één ding: zo gauw mogelijk weer minister-president worden.”

Uit het bovenstaande en de hier afgedrukte tekeningen zal duidelijk zijn, dat de nieuwe bundel van Peter van Straaten gezien kan worden als 'n (bescheiden) bijdrage om Van Agt in te ruilen voor Den Uyl. Ze laten aan duidelijkheid niets te wensen over wat de lezer/kijker in deze bundel te wachten staat. Het is maar dat u het weet.

Wim Heij

Peter van Straaten: Van Agt en de dingen die voorbij gaan, uitg. v. Gennep, Amsterdam. Prijs f 7,90.

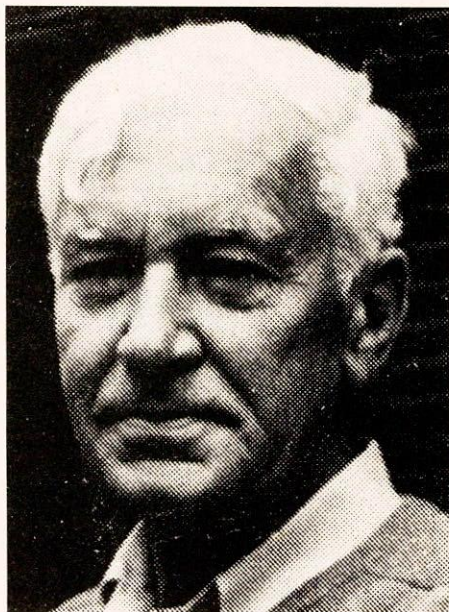
Verdediging is genoeg

Een ander veiligheidsbeleid

Wij leven in het tijdperk van de onbruikbare, maar onmisbare wapens. Het gebruik van kernwapens leidt vrijwel zeker tot wederzijdse vernietiging, maar als wij eenzijdig onze wapens zouden afschaffen, zouden de wapens van de tegenstander weer bruikbaar worden. Het enige redelijke gebruik van wapens dat overblijft, is het neutraliseren van de wapenmacht van de eventuele tegenstander. Beslissingen in Nederland en in de NAVO over bewapening dienen uit te gaan van die beperkte functie van de wapenmacht.

Een land of een bondgenootschap dat zich zo opstelt zal niet streven naar overwicht – of op z'n minst evenwicht – in bewapening, maar kiest welbewust voor een relatief minder sterke positie. Op dit punt bestaan nog geen internationale rechtsregels, maar de bepalingen van het handvest van de VN bieden aanknopingspunten voor het beperken van het streven naar overwicht (bewapeningswedlopen) doordat bijvoorbeeld bepaalde bewapening beschouwd kan worden als „verboden dreigen met geweld” of als „bedreiging van de vrede.”

Zo'n nieuw veiligheidsbeleid kan gebaseerd worden op het begrip defensieve afschrikking. Een bewapening die berust op defensieve afschrikking wil zichtbaar niet in staat zijn tot aanvallend (veroverend) gebruik, maar wel zichtbaar een eventuele aanvaller een voor hem

onaanvaardbare tegenstand in het vooruitzicht stellen. Defensieve afschrikking zal grote aandacht schenken aan defensieve wapens en onderzoek naar nieuwe wapens daarop konsentreren.

Kans van slagen

Het is niet waarschijnlijk dat de supermachten (evenals wellicht sommige andere grote staten) bereid zullen zijn de functie van hun wapenmacht te beperken tot defensieve afschrikking. Maar het idee van defensieve afschrikking kan ook beperkt tot een bepaald gebied worden toegepast, bijvoorbeeld in Europa. Het lijkt niet uitgesloten dat zo'n beperkte toepassing in Europa zou worden aanvaard door de supermachten, omdat zij blijkens de gesloten verdragen (onder meer SALT 1 en de Slotakkoorden van Helsinki), zich als voornaamste doel hebben gesteld een directe militaire botsing tussen NAVO en Warschau Pakt te voorkomen.

De beste stap zou zijn een verdrag hierover. Maar als het Warschau Pakt daartoe niet bereid is, is het in het belang van Europa dat de NAVO eenzijdig tot een systeem van defensieve afschrikking overgaat.

Voordelen

Defensieve afschrikking levert een

bijdrage tot het verdwijnen van de angst om aangevallen te worden bij de tegenpartij. Dit is van belang, omdat in de huidige situatie een aanvalsoorlog – met de bedoeling de militaire macht van de tegenstander uit te schakelen voordat hij zelf een oorlog kan beginnen – het enige redelijke motief kan zijn voor een „ouderwetse” (bewust gewilde) oorlog. Bovendien wordt bijgedragen aan een ontspanning tussen de blokken, die niet alleen berust op angst voor een wederzijds vernietigende oorlog.

Ook de veiligheid tussen Oost en West wordt vergroot. In geval van een ongewilde oorlog zou de op defensieve afschrikking berustende bewapening grotere mogelijkheden bieden het gevecht beperkt te houden, om intussen een diplomatieke oplossing te bereiken. De grondslag van de bewapening verandert, omdat afgezien wordt van de functies van de wapens, die gericht zijn op uitbreiding van belangen. Dit kan leiden tot het stoppen van de wapenwedloop en biedt een beter uitgangspunt voor ingrijpende vermindering van de bewapening. De reden waarom ontwapening tot nog toe faalde wordt op deze manier weggenomen.

Tenslotte kan de aanvaarding van de defensieve afschrikking in Europa een gunstige ontwikkeling bevorderen van de wapensituatie in de wereld. Het Europese voorbeeld kan de algemene aanvaarding van beperking van de wapenfunktie en van de nationale vrijheid van bewapening dichterbij brengen.

Prof. mr. B. V. A. Röling

Dit artikel is een korte samenvatting van de inleiding die Prof. Röling tijdens een studiedag over alternatieven voor het veiligheidsbeleid heeft gehouden op 17 februari 1978 in Leiden. Het werd overgenomen uit Vredesopbouw, maandblad voor vredesvraagstukken, februari 1978. Dit tijdschrift is een uitgave van de Stichting Vredesopbouw, Parkstraat 9, Utrecht, tel. 030-316925. Een abonnement kost f 25,— per jaar (studerenden f 20,—).

*militaire dienst:
stimulatiespel*

Steven Spielberg adembenemend op dreef

'Close encounters of the third kind'

Het is dan eindelijk zo ver: de toonaangevende jongens van de film willen het „grote geld” gaan pakken met een terrein, dat tot nu toe slechts de belangstelling had van een vrij klein, selekt publiek, dat er dan ook nog vrijwel alleen over las. In de boekenwereld begint het bewuste onderwerp ook veld te winnen: steeds meer uitgeverijen pakken er een paar mee in hun fonds, en het blijkt aan te slaan ook. Ik bedoel het terrein van de science fiction. S.f.-lezers, althans degenen die ik ken, zijn een wat verstokt soort lezers, die zich dikwijls ook uitsluitend tot deze vorm van literatuur/lektuur beperken. Films durven ze vaak niet te gaan zien, omdat er dan niets meer aan hun verbeelding wordt overgelaten: s.f.-lezers zijn vaak mensen met zelf een geweldige fantasie. Amerika en Rusland hebben de bekendste schrijvers geleverd, die over de hele wereld door één grote schare broeders en zusters worden gelezen en opnieuw gelezen, want dat schijnt eindelijk te kunnen met s.f. boeken. Meulenhoff heeft in Nederland onbetwist het beste fonds.

Tot nu toe is het aantal films dat science-fiction tot onderwerp had, niet bijster groot geweest. De drie die me zijn bijgebleven, zijn in de eerste plaats „The man who fell to earth” van Nicolas Roeg, met David Bowie in een onvergetelijke hoofdrol. Tot dan toe griezelde ik altijd van die glitter-rock figuur, maar nadat ik hem als buitenaards wezen jong, mooi, onsterfelijke en buitengewoon getalenteerd had zien spelen, kan ik geen kwaad woord meer over hem horen. „Star Wars” deed ik hier onlangs af met een paar vernietigende woorden, waar ik zeker niet op terug kom. De technische effecten van „Star Wars” waren razendknip, maar de intentie van de film, dom, aards geweld, en het onverteerbare verhaal maakten dat ik al die miljoenen aan vernuft toch verspilde moeite vond. Gelijktijdig met „Star Wars” werd „2001, A Space Odyssey”, jaren geleden al door de begaafde Stanley Kubrick gemaakt, weer van stal gehaald, want wie weet, als de ene ruimtiefilm is uitverkocht, gaan de mensen wel naar een andere, nietwaar? Van een heel ander kaliber echter is Kubricks film. De trage, minutieuze manier van filmen en de duidelijke bedoelingen, hoe kryptisch ook voor de toeschouwer, die hij in zijn werk legt, maken deze film toch tot een

belevenis, die uithoudingsvermogen vergt, maar die zeker boeit en intrigeert.

En dan komt nu Hollywoods wonderkind Steven Spielberg, 29 jaar slechts, met een film, die zijn „Jaws” in sukses nog schijnt te overtreffen. Dat sowieso graag, want „Jaws” was dan wel spannend en knap gemaakt, maar een film om van te braken zo afschuwelijk, een film die de mensen de stuipen op het lijf diende te jagen, en dat ook deed. Hoewel de publiciteit die „Close encounters” omgeeft, datzelfde schijnt te beogen, ben ik ervan overtuigd dat de bedoeling van de regisseur, die ook het scenario bedacht, met deze film essentieel anders is. In Amerika schijnt er een ware hysterie te bestaan, vooral aangewakkerd na „Star Wars” die te maken heeft met angst voor wezens en verschijnselen uit de ruimte. Heel commercieel heeft Spielberg op deze plotselinge belangstelling ingehaakt, maar duidelijk met een vredige bedoeling, alsof hij die hysterie juist wil sussen, de mensen wil geruststellen: er bestaan dan misschien wel ergens in het heelal andere beschavingen maar so what? Die hoeven toch niet bij voorbaat vijandig te zijn? En dat laat hij zien ook.

Het verhaal begint, als een doodgewone monteur Roy Neary (gespeeld door Richard Dreyfuss, die ook al onder Spielberg in „Jaws” speelde, voor de haaienskundige in de kooi) plotseling op een avond de sensatie ondergaat van een ongewoon fel licht dat hij midden op de weg waarneemt. Zijn voorruit sneuvelt, het lijkt in zijn stuurcabine even op de hel, en hij verbergt zijn gezicht gedeeltelijk voor die plotselinge vuurgloed. Naderhand blijkt dat de onbeschermdde helft verbrand is, alsof hij te lang in te felle zon heeft gelegen.

Meer mensen zien in die nacht verschijnselen: ook een kind dat Roy niet kent, dat op een paar kilometer van zijn huis woont, alleen met zijn moeder, wordt plotseling midden in de nacht wakker door het licht. Al zijn speelgoed gaat vanzelf rijden en draaien, en het kind is opgetogen, loopt naar buiten. Als zijn moeder hem mist en op de weg gaat zoeken, worden ze beide bijna aangereden door Neary. De vrouw blijkt de lichtstraling ook te hebben ondergaan en is evenals Roy roodbruin verbrand. Dat bestempelt ze al tot een soort uitverkorenen. Ze maken kennis en kunnen het goed vinden samen. De verschijnselen veroorzaken de nodige opschudding; 's avonds verzamelen zich mensen die op nieuwe lichtbollen of vuurpijlachtige voorstellingen hopen. In Roy en in de moeder van de kleine jongen heeft inmiddels een vreemd, dwangmatig beeld postgevat. Als Roy op een avond aan tafel zit, schept hij plotseling zijn bord vol puree en begint daar zo driftig en fanatiek een soort berg van te formeren met zijn vork, dat het zijn vrouw en drie kinderen duidelijk is, dat hun vader van hen aan

KORT EN GOED

Heel kort maar deze keer, maar wel heel goed, deze twee aanraders van de maand. In de eerste plaats „The worlds greatest lover”, met in de hoofdrol de man die het verhaal schreef en het geheel ook zelf regisseerde, en die ik al eerder bij u aanpreef: Gene Wilder. Een volkomen krankzinnig verhaal over het Hollywood rond de jaren dertig, waarin hij als geheel getikte mislukkeling toch

Gene Wilder in zijn creatie van Rudolf Valentino, waar hij nog de eerste prijs mee wint ook.

Het grote moment is daar: als het Moederschip uit de ruimte landt op de Duivelsberg.

zou zijn omgesprongen, ten gevolge waarvan grote groepen mensen uit een bepaald gebied geëvacueerd moeten worden. Als Roy, en de moeder, wier kind spoorloos verdwenen is, dit bericht op de televisie zien, blijkt het gebied beheerst te worden door een enorme berg van precies het model dat hij thuis in klei en modder, en zij in een groot aantal aquarel-probeersels heeft uitgebeeld. Als gedrevenen, die elkaar gevonden hebben, begeven de twee zich naar het afgezette gebied, dringen door de versperringen heen, en beklimmen de berg. Ze hebben al lang in de gaten dat er van een gevaarlijk gas geen sprake is, en voelen dat er iets verbijsterends staat te gebeuren.

De franse UFO-geleerde Lacombe (gespeeld door Francois Truffaut) blijkt aan de voet van de „Duivelsberg” een heel ruimtevaartkompleks te hebben laten optrekken en klaar te zijn om

Richard Dreyfuss als de monteur Roy Neary, wiens leven door de buitenaardse verschijnselen ingrijpend wordt veranderd.

berichten uit de ruimte, waar al die tekenen voorboden van waren, op te vangen. Vanaf hun hoge, onbekende plaats op de berg aanschouwen Roy en zijn vriendin de verschijnselen die zich vanuit de ruimte voordoen. En net, als Lacombe denkt, dat er van een werkelijk contact geen sprake meer zal zijn, dat er geen echte communicatie zal

plaatsvinden, daalt een „Moederschip” neer op de Duivelsberg zo immens, zo adembenemend groot en indrukwekkend, dat de verwende filmbezoeker zelfs in 1978 de adem inhoudt. Met een serie licht- en geluidssignalen wordt er dan werkelijk contact gemaakt met de wezens, die met het schip onze Aarde hebben aangedaan.

Tenslotte gaat er een soort rand open, en verschijnt er eerst een aantal vliegeniers, dat in de tweede wereldoorlog als vermist was opgegeven. Ze zijn geen dag verouderd! (Een thema dat in de science-fiction dikwijls terugkeert; ook David Bowie bleef in „The man who fell . . .” even mooi en rimpelloos als toen hij kwam.) Dan verschijnen aan de rand zichtbaar voor de aardse mensen, de bewuste „figuren van een andere planeet”.

Net als bij „Jaws” is de spanning meteen een stuk minder wanneer het fenomeen waarop de film gebaseerd is, zich konkretiseert: de wezentjes zijn embryonaal, doorzichtig, heel klein en breekbaar, heel vertederend. Ook in „The men who fall” was Bowie in de gedaante zoals hij op zijn eigen planeet eruit zag (op aarde had hij zich een aards uiterlijk aangemeten, behalve zijn fel-oranje haren dan) embryonaal, vochtig, witachtig om te zien, en ook in Kubricks film treedt dat embryo op een gegeven moment aan het eind van de film op.

Het zoontje van de vertwijfelde moeder stapt ook uit het ruimteschip, heel gelukkig, totaal niet beangst. Klaar staat een eskader in rode pakken gestoken vrijwilligers, die zich inschepen. Als laatste loopt Roy mee: op aarde laat hij niets achter behalve de vriendin, die huilt om het afscheid, maar vol begrip is voor de drang die hij voelt om zich bij de andere vrijwilligers te voegen.

Steven Spielberg heeft met deze film volgens mij een heel wat positiever werkstuk afgeleverd dan met Jaws, en de technische staf van wie een aantal ook zijn krachten voor „Star Wars” inzette, moest maar eens een apart soort Oscar uitgerekte krijgen. Zeker gaan zien, als uiting van het medium film is „Close encounters” nauwelijks te overtreffen!

Leo van Opzeeland

het vervreemden is. De oudste jongen wordt dermate aangegrepen door het gedrag van zijn vader, dat hij in huilen uitbarst. Ook Roy ziet nu wat hij aan het doen is, raakt hevig geëmotioneerd door de reactie van zijn gezin en roept vertwijfeld: I'm still dad! (Ik ben nog steeds pappa). Toch laat het beeld van de rots- of bergformatie hem niet meer los. Tenslotte gaat hij ertoe over, in zijn huiskamer, met behulp van modder, struiken en wat zich verder vanuit de tuin door het keukenraam laat werpen, een meer dan manshoge berg te vormen, waarna zijn vrouw met de kinderen vertrekt.

Ten huize van de moeder en haar kleine jongen speelt zich een ander drama af: in de nacht staat het huis plotseling weer in een verblindend licht, en wat de moeder ook probeert, zij kan haar zoontje er niet van weerhouden dat licht te volgen: door het kattenluikje verdwijnt hij tenslotte, een van de weinige dramatische momenten, laat ik zeggen beangstigende momenten uit de film.

Dan wordt er via de televisie plotseling een merkwaardig bericht verspreid over een zenuwgas, waar wat nonchalant mee

wordt uitgeroepen tot de nieuwe Rudolf Valentino. Onverbeterlijk terzijde gestaan door Carol Kane, die we ook al zagen als één van de echtgenotes van Woody Allen in „Annie Hall”, voordat hij tegen Annie zelf aanliep. Lachen om een werkstuk waar Wilder bloed zweet en tranen in gestoken heeft!

Diana Keaton in „Looking for Mr. Goodbar” heeft na haar vertolking van „Annie Hall” definitief naam gemaakt als één van onze beste actrices van het ogenblik. Een eenzame onderwijzeres, er

leuk uitziend, en toch zo eenzaam dat ze in haar avonduren in haar eentje bars opzoekt om daar voortdurend tegen de verkeerde mannen aan te lopen. Tot er een hélemaal de verkeerde blijkt, wat haar noodlottig wordt. Muziek om van te huilen, en een vrouw om van te huilen, om aangrijpend. Ze staat op de nominatie om een grote prijs te krijgen voor deze rol, die haar, ziekelijk preuts als ze is, erg veel gekost heeft. Van mij mag ze 'm zo hebben (als ze Jane Fonda dan maar niet vergeten. Wat een baan, jureren met zoveel moois om uit te kiezen!)

L.v.O.

*nachtpermissie:
voor je nummer
opkomen*

Memo: terug naar kleinschalig samenleven

Op 27 en 28 mei wordt in de Expohal in Hilversum een grote landelijke beurs gehouden waar meer dan honderd kleine bedrijfjes, werkgemeenschappen en koöperaties hun produkten en ideeën presenteren. De beurs wordt georganiseerd door de stichting Mens- en Milieuvriendelijk Ondernemen (MEMO), een niet-gesubsidieerde instelling die kleinschalige activiteiten wil aanmoedigen, o.m. door adviezen en kredietbemiddeling. Nog vóór sekretaris Sietz Leeftang met MEMO in de publiciteit trad waren al duizend mensen enthousiast geworden voor het idee. Wie er alles van wil weten kan zich het best abonneren op het nieuwe tweemaandelijks tijdschrift „De Twaalf Ambachten” (f 30,— op giro 275000 van de Stichting MEMO). Hieronder een interview met Sietz Leeftang.

Amper is Sietz Leeftang naar buiten getreden met de Stichting Mens- en Milieuvriendelijk Ondernemen (MEMO) of een stroom van reacties overspoelt zijn werkhokje aan de Esschebaan in Bostel. Reacties van media die wel een verhaal zien in het nieuwe initiatief van de eerdere oprichter van De Kleine Aarde, reacties vooral ook van mensen die de druk van de grootschalige maatschappij willen ontvluchten en zelfs goed betaalde banen willen opgeven om naar eigen inzicht en talent aan het werk te gaan. Werk dat voldoening biedt, in reële behoeften voorziet en geen inbreuk maakt op het milieu.

Sietz Leeftang is er niet verbaasd over. **De mensen zijn het beu om te worden opgedreven naar steeds meer produktiviteit, steeds minder menselijkheid en steeds meer overbodige consumptie.** „Het is een internationaal verschijnsel: een recent onderzoek in Amerika (”Voluntary Simplicity” rapport van het Stanford Research Institute 1976, herzien 1977) toont aan dat

daar 40% van de mensen terug wil, de snelst groeiende groep konsumenten is de groep die minder wil.”

SL: „Ik heb vanmorgen een gesprek gehad van meer dan een uur, met een manager die ermee wil ophouden. Hij had het wel moeilijk met die beslissing en dat ken ik uit eigen ervaring: je staat op een keerpunt in je leven. Die man heeft een goed inkomen en zit op nogal pittige lasten in verband met een huis dat hij net heeft gekocht... Maar hij wil stoppen, dat was wel duidelijk: hij kon het gewoon niet meer.”

VL: „Daar snijdt je al meteen een typisch probleem aan: die MEMO-mensen kiezen voor minder inkomen, maar ze zitten met hun uitgaven dikwijls aan allerlei dingen vast. Is eigenlijk niet de enige mogelijkheid om al die problemen op te lossen, dat je komt tot een gesloten economisch circuit van MEMO-mensen?”

SL: „Dit is een ingewikkeld proces, waaraan MEMO, zeker in dit beginstadium, nog niks kan doen. We kunnen er wel eens over praten, maar de werkelijke realisering van een economische unie, met onderling betalingsverkeer, een uitwisseling van produkten of het elkaar ondersteunen op alle mogelijke manieren... Er zijn in Amerika wel leefgemeenschappen geweest die er meteen hun eigen onderwijs bij hebben opgezet. **Werkelijk zelfvoorzienende gemeenschappen, ik kan me voorstellen dat het mogelijk is om in een dorp deze dingen met elkaar overeind te krijgen.**

Voorbeelden

Een heel interessant voorbeeld in Nederland is de groep van Impuls in Groningen, Pieterburen, die zijn naar mijn mening op dit vlak het verste: die zitten in een dorp dat eigenlijk ten dode was gedoemd, maar dat nu door input van allerlei mensen van buitenaf, die er werkelijk zijn gaan wonen en werken, weer als dorpsgemeenschap overeind komt. Dat is een mooi voorbeeld van wat een economisch aaneengesloten keten zou kunnen worden. Maar in groter verband, regionaal of landelijk, zou ik er nog geen zinnig woord over kunnen zeggen. Met de

meeste nadruk niet. MEMO is een beetje in die richting gestart: door de mensen van de Hobbitstee (een kleine woongemeenschap in de buurt van Frederiksoord in Drente). Zij dachten ook aan een alternatieve bank en eigen betalingsverkeer; fantastische dingen en het bestaat zelfs hier en daar, met name in Zwitserland. Daar is een soort ring van bedrijven die elkaar op die manier helpen, de WIR heet het. Die al dateert van voor de oorlog, toen een aantal mensen er eventjes een kapitaal van een half miljoen gulden voor bij elkaar hebben gelegd, waarmee je toen gemakkelijk een start kon maken. We moeten ons als MEMO niet verbeelden dat we dat kunnen, dat is onmogelijk.”

VL: „Maar je wilt toch iets doen met kredietverlening?”

SL: „Zelfs daarmee zitten we uiterst moeilijk. Er is nu een commissie met mensen uit het bankwezen die dat bestudeert. We zien ook wel iets in een direkte kortsluiting tussen de geldgever en degene die het nodig heeft. Waarbij wij dan wel willen adviseren over de zaak.”

Lichtpuntjes

Vervolgens wijst hij op de snelle groei van het aantal Kleine-Aardewinkels, dat in twee jaar tijds is verdrievoudigd. Ze zitten bovendien allemaal in stijgende lijn. Ondanks de lage winstmarges die ze aanhouden kunnen de meeste zich zelf bedruipen, zodat ze niet meer zijn aangewezen op allerlei oneigenlijke inkomsten.

Een tweede lichtpunt is dat hiervoor genoemde Amerikaanse rapport. „Je kunt zeggen: dat rapport is te optimistisch, maar het zijn geen kleine jongens, dat instituut heeft een reputatie te verliezen.”

VL: **Welvaart en inkomen laten vallen terwille van meer vrije tijd en aangenamer werk, is dat niet een trend bij een elite van hogere inkomens** – en is het niet dezelfde elite die in de Kleine-Aarde-winkels koopt, terwijl de modale huisvrouw haar voordeel zoekt bij de aanbiedingen van het grootwinkelbedrijf?”

SL: „Ten dele is dat zo. Maar er zijn ook allerlei terreinen waar dringend behoefte is aan bepaalde dingen, bijvoorbeeld de reparatiesector. De zwendelpraktijken van het voorrijden en zo, of een smid waar je een klein klusje wil laten doen en die dan 37 gulden per uur rekent – dat moet dan van de bond of zo; en misschien moeten ze ook wel zoveel rekenen vanwege de enorme overhead, personeelslasten en franje die moet worden betaald. Maar dat schept wel een markt voor kleine reparatiewinkeltjes.”

VL: „Maar waarom kun jij ineens

wèl mensen aan de deur laten komen die geen voorrijtarief hoeven te rekenen?"

SL: „Ze komen op vaste tijden in een buurt, met een vrijrijdbaar werkplaatsje, een soort SRV-wagen: de mensen komen als hij belt en als het gaat om iets wat zwaar is komt man even in huis kijken, vanuit de auto een kwestie van een paar minuten.”

VL: „Dat is dus nu al rendabel,

van een kleinschalig bedrijf is niet aan te geven.”

VL: „Ben je niet bang dat er bij vakbonden een heleboel argwaan zal ontstaan, dat de kleinschaligheid als een truc gaat worden gebruikt om mensen terug te zetten in lonen?”

SL: „Ja, maar daarom is het van enorm belang dat de mensen in vakbonden en politieke partijen, die opkomen voor de belangen van de

landbouw niet nog verder beroven van werkgelegenheid.

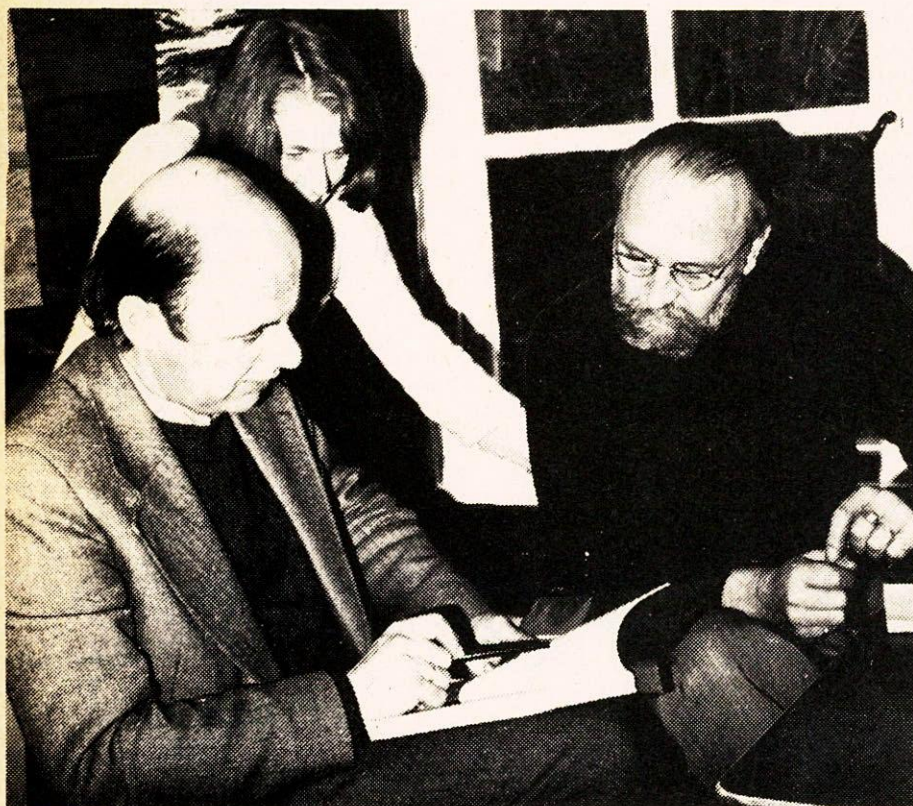
Ik weet heel goed dat de situatie van de landarbeiders vóór de oorlog niet best was, maar dat kunnen we met de middelen die wij nu hebben oplossen: wij kunnen nu zorgen dat de moderne landarbeider, als die weer terugkomt, een veel beter bestaan heeft.”

Konkrete mogelijkheden

VL: „Wat kan MEMO op korte termijn konkreet doen?”

SL: „Wij zijn vooral een organisatie die iets op gang brengt; geen log apparaat dat van alles zelf doet. Wij willen mensen die geïnteresseerd zijn aangeven waar mogelijkheden liggen. Wij gaan twee keer per jaar een beurs organiseren – de eerste is in mei in Hilversum. Erg belangrijk, want daar zal het grote publiek voor het eerste kennismaken met deze bedrijven. Men kan zèlf met de mensen praten die dit zijn gaan doen.”

Vic Langenhoff

maar de prognoses zijn nog steeds dat de grootschaligheid verder gaat.”

SL: „Die grootschaligheid gaat natuurlijk nog een tijd door, maar het is wel van belang dat er nu al een soort veiligheidsklep wordt opengetrokken. Er moet gewoon weer een perspectief worden gekreëerd, want een heleboel mensen worden stapel mesjokken, omdat ze in bedrijven in omstandigheden werken waar ze niet meer aan willen en een gevoel hebben van uitzichtloosheid.”

Andere geest nodig

SL: „Kleinschaligheid heeft meer te maken met een geestesgesteldheid dan met nauwkeurig vastgelegde afmetingen of verhoudingen. Die geestesgesteldheid is zodanig, dat zij leidt tot de **toepassing van werkwijzen, produktiemethoden en transportsystemen waarin de individuele mens maximaal tot zijn recht komt**, terwijl er tevens van wordt uitgegaan dat die mens deel uitmaakt van een wereld die leefbaar dient te zijn en te blijven. Een absolute grens voor de omvang

Kleinschaligheid bij de Stichting Memo. Sietz Leeftang, zijn vrouw Anke en administrateur Verheyden bespreken reacties in het klein houten kantoor.

laagst betaalden, er alsjeblieft tijd aan gaan besteden. **De ontwikkeling is niet tegen te houden**; het is net als met een ketel water die je op het vuur zet, die gaat koken na verloop van tijd. Dat is net zo voorspelbaar als dat een grootschalige samenleving die buiten de menselijke maten gaat groeien, op een gegeven moment wil terugvallen naar een menselijke schaal.”

VL: „De nederlandse regering steekt jaarlijks honderden miljoenen guldens in het bevorderen van juist grootschaligheid, met name in de landbouw.”

SL: „Daarom is het zo bitter hard nodig dat er nu mensen opstaan die gewoon vreselijk nuchter zijn en zeggen: ga het eens op een héél andere manier oplossen, ga nou eens die werkgelegenheid zoeken waar ze werkelijk zit, ga nu de

Bijgaand artikel werd – enigszins bewerkt en sterk bekort – met toestemming overgenomen uit het februarinummer 1978 van „Natuur en Milieu”. Dit is het maandblad van de Stichting Natuur en Milieu, een partikulier samenwerkingsverband op het gebied van natuurbehoud, landschapsbescherming en milieubeheer.

In deze stichting werken de provinciale milieufederaties en andere landelijke partikuliere organisaties samen. Een abonnement op het maandblad kost f 30,— per jaar, op giro 51880 van Natuur en Milieu, Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland (tel. 035-62004).

neutronenprotestament

Over sportjournalistiek gesproken...

Deze en de komende tijd wordt een zware wissel getrokken op de sportjournalistiek. De boycot van de wereldkampioenschappen hockey en voetbal (chronologische volgorde) alsmede de schaakolympiade gaat namelijk niet door, hoe betreurenswaardig dat ook is en hoe Bram en Freek zich ook hebben ingespannen.

De partijen hebben zich voor het grootste deel gevonden in het argument, dat het juist ook zijn voordelen heeft om naar een land als Argentinië te gaan. Van daaruit kan immers over de werkelijke situatie worden bericht. Van daaruit kan meer aan een bewustwordingsproces worden bijgedragen dan vanuit Nederland.

Journalisten verantwoordelijk

Afgezien van het feit, dat de informatiekkanalen steeds droger komen te liggen en het argument dus eigenlijk onzin is of zal blijken te zijn, kan worden vastgesteld, dat de grootste verantwoordelijkheid op de schouders van de sportjournalisten komt te liggen. De hockeyers, voetballers en schakers hebben al hun energie nodig om het spelletje te doen, dat ze spelen, zo goed mogelijk uit te voeren en van hen kan dus niet verwacht worden, dat ze met een rouwband om zullen gaan optreden. Iedereen, de officials voorop, zal braaf meelopen in de pompeuze openingsceremonie, de sterkste afgezant draagt trots de nationale driekleur, de bestuurders lopen met de borst vooruit en klappen voor de openingsspeech, die ze niet verstaan, omdat het spaans is en alleen de sporters zullen enigszins uit de pas lopen, in letterlijke zin.

Nederlandse sporters lopen namelijk altijd uit de pas bij openingsceremoniën. Engelsen ook, maar op een veel aardiger manier. Tijdens een van de studentenolympiades in Oost-Europa viel het op, dat de engelse deelnemers zo keurig in het gelid stonden opgesteld. Niets op aan te merken. Toen ze echter de poort van het stadium binnen moesten komen, sloegen ze gezamenlijk links- in plaats van rechtsaf. Een subtiele manier om

aan te geven, dat de strakheid van de organisatie in het verkeerde keelgat was geschoten. Nederlandse sporters zijn niet zo subtiel. Ze vinden een openingsceremonie dan wel onzin, maar niet meedoen is weer het andere uiterste.

Sport in maatschappij

Principiële keuzes maken ligt niet in de aard van de nederlandse sporter. Anders zou die sport ook een onherkenbaar uiterlijk hebben. Vanuit de basis van de sport komen nooit eisen tot democratisering en

precies zoals in de maatschappij kun je niet van de „werkgevers”, de bondsbestuurders etc. in de sport verwachten, dat die het geheel wel eens even ideaal met uitschakeling van de eigen belangen, zullen organiseren.

Maar o jee. Daar heb je weer die vergelijking met de maatschappij, die een sportjournalist niet maakt. Want „Of het nu de KRO is of de TROS, Het Vrije Volk of De Telegraaf, de Haagse Post of Vrij Nederland, de sportartikelen en sportprogramma's zijn zeker naar politieke criteria gemeten vrijwel altijd onderling wisselbaar. Als de drogreden „sport en politiek hebben niets met elkaar te maken” ergens gestalte krijgt, dan is het toch wel in de wijze, waarop de nieuwsmidia de sport presenteren”. Zo althans drukten Crum en De Leeuw zich uit in hun brochure „Keerpunt in Sport”.

Een sportjournalist kan dus onmogelijk in staat worden geacht

in Argentinië (of in Nederland tijdens de WK) iets anders te doen dan voetbalwedstrijden verslaan: „Johan schoot de bal naar John, die de pass verlengde met het hoofd en doelpuntte.” Of, en dan is het al weer iets relevanter: „De tank kogelde het projektiel richting vijandelijke defensie en trof granaathard doel”. Is dat laatste een voorbeeld van de „geëngageerde journalistiek”, die Crum en De Leeuw kennelijk zo graag willen? Nee, natuurlijk niet, want via die toch al afgesloten militaristische cliché's wordt de sport uit zijn ware proporties getrokken. Die proporties zijn inderdaad niet zo groot: Crum en De Leeuw willen waarschijnlijk, dat elk voetbalverslag als volgt begint: „Oranje won gisteren met 1-0 van Argentinië, maar maatschappelijk relevant was dat niet.”

'Wetenschappelijk' onbegrip

Dat sommige sportjournalisten een wedstrijd via hun bijvoorbeeld

ironische toon kunnen relativeren, daar weten Crum en De Leeuw natuurlijk niets vanaf, want dergelijke wetenschappers houden niet van ironie. Dat blijkt bijvoorbeeld ook duidelijk uit een verhaal, dat Leo Prick schreef. Nooit van gehoord zult u zeggen. Wel, dat klopt, maar hij is wetenschappelijk medewerker aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en „deed onderzoek naar de (on)begrijpelijkheid van informatie via de radio.”

Die Prick doet in het vakblad van de journalisten (De Journalist dus) een poging de „onvolwassenheid van de sportjournalistiek” aan te tonen.

Centraal daarbij staat een citaat van Ben de Graaf uit '76: „Bij het WK-toernooi in '74 ving de medische commissie van de FIFA zowaar één visje: de haïtiaanse speler Ernst Jean Joseph. Hij had het tot de amfetamines behorende preludine geslikt en werd met een ernstige vermaning naar het

oerwoud teruggestuurd”.

Prick zegt: „Het toedienen van doping wekt de verontwaardiging van de schrijver, omdat daardoor de menselijke waardigheid wordt bedreigd. Maar diezelfde waardigheid is in het geding waar een kleurling naar het oerwoud wordt verwezen. Dit maakt zo'n schrijfsel inkonsistent (innerlijk tegenstrijdig; red.). Van kritische journalistiek is pas sprake waar dit soort inkonsistenties ontbreken”. Je vermoedt natuurlijk een bepaalde ironie in de oerwoud-uitdrukking. Voor de zekerheid toch nog maar eens nagevraagd bij Ben de Graaf: „Ja natuurlijk. Je probeert op die manier aan te geven, hoe de voetbalbonzen over zo'n Haïtiaan denken. Die kunnen ze wel op doping pakken, die gaat toch terug naar het oerwoud, die zal geen drukte maken. Zo redeneren die voetbalofficials”. Inkonsistentie bij Ben de Graaf? Nee, integendeel. Prick heeft het alleen niet zo goed begrepen allemaal.

Politieke visie

Prick noemt nog een paar, veel minder konkrete voorbeelden, die ook stuk voor stuk zijn te weerleggen. Maar hij houdt vol, dat de sportjournalistiek niet denkt vanuit een maatschappelijk-politieke visie. Gelukkig vindt hij wel, dat die visie verschillen mag vertonen, maar dat terzijde. De sportjournalistiek moet nog volwassen worden. Het is te hopen, dat de argentinse generaals niet alle dissidenten in hun land opgesloten hebben. Dat ze niet alle journalisten militaire begeleiding geven, als ze zich buiten het stadion willen begeven. Dat journalisten in staat worden gesteld gevangenen te bezoeken. Als dat alles niet het geval is, hebben de sportjournalisten in Argentinië een test case bij uitstek. Er moet echter anders worden gevreesd.

Hans van Wissen

soldij: wachtgeld

FNV spreekt Humanisten

Het Humanistisch Verbond voelt zich aangetrokken door de ontwikkeling van de FNV tot een pluriforme organisatie in levensbeschouwelijk opzicht. Aan de verdere ontwikkeling daarvan, waarbij een ontmoeting van verschillende levensbeschouwingen plaatsvindt, zal het Humanistisch Verbond steun geven.

Dit is gebleken tijdens een ontmoeting op 22 februari 1978 van vertegenwoordigers van het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond, met een bestuursdelegatie van de FNV. Wat de FNV betreft past deze ontmoeting in een reeks van gesprekken met vertegenwoordigers van geestelijke stromingen in ons land. Met de katholieke bisschoppen, het moderamen van de Nederlands Hervormde Kerk en vertegenwoordigers van enkele kleinere kerken zijn reeds besprekingen gevoerd. Er staat nog een gesprek met vertegenwoordigers van de Gereformeerde Kerken op het program.

De FNV voert deze gesprekken als voorbereiding op het kongres van december a.s., waar over de vormgeving van de relatie geloof, levensovertuiging en vakbeweging nadere beslissingen worden genomen. Het gaat er daarbij om in de structuur en organisatie van FNV gestalte te geven aan een van de dragende beginselen van de federatie, dat geloof en levensovertuiging niet alleen voor individuele mensen een inspiratie kunnen zijn, maar dat daar ook gezamenlijke (beziinnings)activiteiten aan ontleend kunnen worden.

Konferenties

Daarbij zou gedacht kunnen worden aan de instelling van een Kommissie Vakbeweging, Levensbeschouwing en Geloofsovertuiging, als een soort krachtcentrum voor de uitgroei van de FNV als pluriforme levensbeschouwelijke organisatie. Daarnaast wordt de mogelijkheid overwogen om periodiek, bijvoorbeeld één of tweemaal per jaar, in samenwerking met de

kerken en het Humanistisch Verbond konferenties te organiseren over onderwerpen, waarin de levensbeschouwelijke stromingen en de vakbeweging een gezamenlijke interesse hebben. Zulke onderwerpen zijn bijvoorbeeld vrede en veiligheid, de vernieuwing van de arbeidsethiek, een nieuwe levensstijl, en de bescherming van het natuurlijk milieu.

Het Humanistisch Verbond bleek zeer geïnteresseerd in dergelijke initiatieven. Het Verbond werkt op het ogenblik aan een arbeidsproject, waarbij de noodzakelijke herwaardering van de arbeid, een rechtvaardiger verdeling van de werkgelegenheid en een herwaardering van sommige werksoorten worden bestudeerd. Het Verbond wil daar graag vakbondsmensen en anderen bij betrekken.

Als het kongres van de FNV in december heeft gesproken, dan komt er een verder contact tussen FNV en Humanistisch Verbond (en andere geestelijke stromingen) zo is afgesproken.

(Uit: De Ambtenaar, weekblad van de ABVA, van 11 maart 1978.)

Dienstplichtigen adopteren Filippijns meisje

Op het Coornherthuis wordt sinds november meegedaan aan het adoptieplan van Foster Parents. Dat wil zeggen, dankzij vrijwillige bijdragen van de deelnemers en met garantie van het personeel voor de continuïteit, wordt elke maand 45 gulden overgemaakt. Dit geld komt ten goede aan een meisje op de Filippijnen: Rosalie. Zij is 5 jaar en kan dankzij dit geld een opleiding krijgen en bovendien goed voedsel en kleding. In totaal zijn er op de Filippijnen zo 22.000 kinderen

Kerken erkennen gelijke rechten humanisten

Het kost niet veel moeite humanisten aan de praat te krijgen over de grove tegenstrijdigheid die erin is gelegen dat enerzijds het aantal Nederlanders die zich humanist noemen krachtig toeneemt (bij de laatste steekproef van NIPO zelfs 19% van de ondervraagden, dat wil zeggen zo'n twee miljoen Nederlanders), en anderzijds de geringe mate waarin humanisten kunnen participeren op tal van gebieden van hulpverlening. Denk aan het aandeel van het Hum. Verbond in zendtijd voor radio en televisie, het vormingsonderwijs op scholen, geestelijke begeleiding in tehuizen voor bejaarden en zieken, de krijgsmacht en het gevangeniswezen.

Caspar Vogel lukte het deze situatie voor de HV-radiomicrofoon (uitzending 26-2) van kommentaar te laten voorzien door een vooraanstaand protestant, dominee A. v. d. Heuvel, sekretaris-generaal van de Ned. Hervormde Kerk en door de bisschop van Den Bosch, mgr. Bluysen, vice-voorzitter van de RK-bisschoppenkonferentie.

Volstrekt gelijk

Ds. Van den Heuvel: „We moeten ons er goed rekenschap van geven dat een vijfde van de nederlandse bevolking uitsprekt dat ze humanist willen zijn. Ik denk dat ze ook humanistische faciliteiten willen hebben en daar een waardering voor willen vinden bij het nederlandse volk en de nederlandse overheid. Ik vind dat ze daar volstrekt gelijk in hebben.”

Bisschop Bluysen: „Het Humanistisch Verbond moet natuurlijk evenveel kans krijgen als andere levensbeschouwingen en godsdiensten. We leven in een land waarin de democratie het grote principe is en de vrijheid van keuze ook hoog gewaardeerd wordt. Dat moet ook op alle terreinen worden erkend.”

Gegroeid recht

Naast deze voor humanisten zeer aansprekende opmerkingen van kerkelijke zijde, waren er van die kant ook enkele voorbehouden.

Ds. Van den Heuvel: „Ik denk dat er voortdurend een diskriminatoire

faktor zal zitten in de verhouding tussen kerken en het Humanistisch Verbond omdat kerken met geweldig veel gegroeide rechten en gegroeide ledentallen zitten, die het HV niet heeft.

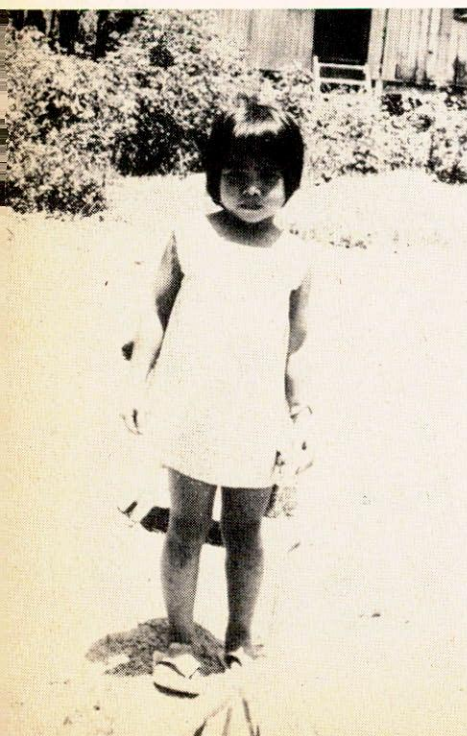
Of je dat kunt oplossen weet ik niet. Ik zou er wel voor willen pleiten dat je dan liever moet zoeken naar een verhouding tussen bestaande aktieve, of voor mijn part betalende leden, dan dat je probeert een organisatie groter te maken dan deze is. Met andere woorden ik zou dan eerder pleiten voor een kleinere plaats van de kerken, dan voor een grotere plaats voor een organisatie die zegt: wij sluiten aan op een gevoel, maar dat wordt door de mensen die dat gevoel hebben niet waargemaakt.”

Bisschop Bluysen heeft het nog moeilijker met de aanspraken van het HV. Hij zei: „Ik vraag me wel eens af of het aantal mensen dat kiest of zou willen kiezen voor het HV, gemakkelijk te vergelijken is, laat staan gelijk te schakelen, met mensen die zeggen dat ze bij geen kerk en geen godsdienst horen. Daar ligt wel verschil, denk ik. . .

Interviewer: . . .stellig, dat is ook de opvatting van het HV. . .

Bisschop Bluysen. . . en dat lijkt me het moeilijkste te peilen en af te tasten. Vandaar dan ook van het HV de klacht: we komen te weinig aan bod op bepaalde terreinen.”

(Uit: *Humanist*, tweewekelijkse uitgave van het HV, van 15 maart 1978.)

geadopteerd.

Het kontakt met deze kinderen is heel persoonlijk. Wij ontvangen op het Coornherthuis elke maand een brief van de moeder van Rosalie en kunnen ook zelf brieven sturen.

Maar wat moet nu een vormingscentrum van militairen met ontwikkelingshulp, zult u misschien vragen.

We wilden graag laten zien, dat je behalve praten zo nu en dan best ook iets doen kunt en dat dat niet altijd zoveel moeite hoeft te kosten. Uit het prikbord in de zaal van het Coornherthuis blijkt ook, dat ontwikkelingshulp meer kan zijn dan rottende rijst in havens en geld dat toch maar aan de strijkstok zou blijven hangen.

Rosalie heeft thuis geen elektriciteit, geen stromend water, geen keuken, ze is ondervoed en moet eten met haar vingers; ze zijn daar dan ook erg blij met dit kleine gebaar van de nederlandse militairen.

Joost de Vries

raadsman:
vredesmissionaris

